

winter 2019

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Nummer 251

BELEEF DE NATUUR!

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie en Facebook

* Celia Horst-Geijtenbeek
Burgemeester Stroinkstraat 375 - 7547 RH Enschede
tel. 053 434 36 48 - email: celia@jfhorst.nl
* Tineke Eitink-Doornhein

Website

* Jan Willem Visschers
tel. 053 476 55 35 - email: jwvisschers@gmail.com
* Erika van Oldeneel - email: erika1961@hetnet.nl

Drukker

* Editoo B.V. te Arnhem
tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat
Contributie per jaar leden € 24,00; huisgenoten € 6,00
Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.
IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter

* Hanneke van Dorp
Wooldrikschoekweg 104
7535 DD Enschede
053-4780392
email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

1e secretaris
* Nico van Diepen
Bouwhuishorst 23
7531 EZ Enschede
06-47270894
2e secretaris
* Dirk van de Wetering
email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

Penningmeester

* Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
053-4311364
email: dendirk@home.nl

Algemeen bestuurslid

* Pim Bosman
Voortsweg 48
7523 CH Enschede
053-4322965
email: whbosman@hetnet.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 18.000 vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ca. 85 leden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * Vliegbasis Twenthe
- * Internationale School IST
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

3	Van de voorzitter
4	Uitnodiging IVN Nieuwjaarswandeling
5	Woekeraar, prikker of vlindercrèche?
6	Wolven in de val
7	Wat een rare eikel!
8	"Op een rode paddenstoel..."
10	Stiltewandeling, Nacht van de Nacht, Bosuil
11	Stokhorstwandeling
12	De winter in een gedicht...
14	Op safari in je achtertuin?
15	Beren op de weg
16	In gesprek met... Chris Eijkholt
18	EnHOe en invasieve exoten
19	Waterburgemeester
20	Het oesterzwam project van Nico
21	IVN wandeling blinden en slechtzienden
22	Sneeuwlichtjes, van de redactie
23	Agenda

Coverfoto kruidentuin Ledeboerpark

Van de voorzitter

Wat een prachtige winterse plaat op de voorpagina! Van zulke beelden hebben we de afgelopen weken buiten al een paar keer kunnen genieten als we de kou trotseerden.

De herfst gaat geleidelijk over in winter. De zomer van 2019 zal de meeste van ons wel bij blijven als de zomer dat de temperatuur boven de 40 graden kwam. Laten we hopen dat het wordt “de zomer dat de temperatuur boven de 40 graden kwam “ en niet “de eerste zomer dat de temperatuur boven de 40 graden kwam”.

De herfst en de regen waren een verademing na al die hitte en droogte. Ik had niet gedacht dat klimaatverandering zo snel ook zo'n grote rol in ons leven zou gaan spelen. Gelukkig hebben we een heel normale herfst. En als het zo door gaat met de regen dan zal het niveau van het grondwater komend voorjaar weer normaal kunnen zijn. Hopelijk zal de schade verder beperkt blijven en zullen niet nog meer fijnsparren gekapt hoeven worden en beuken sterven. Ik ben benieuwd hoe het met de vele poelen gaat, die afgelopen zomer droog vielen. Voor libellen en veel andere dieren waren de omstandigheden twee jaar lang heel slecht.

De redactie heeft weer een heel mooie Gidsengids voor ons gemaakt! Hij staat weer vol prachtige foto's en artikelen van de hand van de redactie en ingezonden door de leden. (Help de redactie, stuur foto's en stukjes!) De verslagen van de activiteiten van de afgelopen maanden geven een leuk beeld van een actieve afdeling! Ook is er een spannend vakantie-verhaal over een streek in Spanje waar nog echt grote roofdieren leven. Zoals gewoonlijk zijn er informatieve stukjes over planten en dieren. Dat niet alle planten hier gewenst zijn is te lezen in het artikel van Anton over exoten. Het effectief bestrijden van die planten vraagt behalve veel doorzettingsvermogen ook grote kennis van hun groeiwijze! En weet u wat een knoppergal is? (Nee, dat is geen spelfout!) Lees het in deze Gidsengids!

De winter is voor onze IVN afdeling een rustige tijd. We zien elkaar wat minder dan in het voor- en najaar met al z'n schoolwandelingen en andere activiteiten. Dan is het heel leuk om elkaar gezellig tegen te komen bij de nieuwjaarswandeling en/of de koffie daarna. Deze keer gaan we wandelen in de omgeving van Lonneker. U vindt de uitnodiging op de volgende bladzijde. Vergeet vooral niet aan te melden!

Hanneke van Dorp

Het bestuur van IVN Enschede wenst alle lezers prettige feestdagen en een gelukkig 2020!

Kraanvogels strijken neer in Diepholtz - Erika van Oldeneel

IVN Nieuwjaarswandeling 2020

Uitnodiging voor alle leden, huisgenootleden, donateurs van IVN Enschede voor de nieuwjaarswandeling op zaterdagmiddag 11 januari a.s.

Sint Jacobus de Meerdere kerk in Lonneker - Henk Eitink

Op zaterdagmiddag 11 januari 2020 willen we graag een nieuw verenigingsjaar inluiden met een natuurwandeling, afgesloten met een kopje koffie/thee met gebak.

De wandeling start op het kerkplein in Lonneker, om 14.00 uur. Over goed begaanbare paden (ijs en weder dienende) lopen we dan in een heel rustig tempo een goede vijf kilometer. Terug op het kerkplein duiken we café Sprakel in om ons te laven aan koffie++ en aan elkaars gezelschap.

Als de wandeling voor u een te grote opgave is, bent u welkom bij Sprakel vanaf 15.30 uur. Om te weten hoeveel er gebakken moet worden, is aanmelding gewenst.

U kunt aan Pim Bosman via: whbosman@hetnet.nl doorgeven of u om 14.00 uur meewandelt én daarna koffie komt drinken, of dat u om 15.30 uur alleen koffie komt drinken.

We hopen elkaar te ontmoeten zaterdagmiddag 11 januari om 14.00 uur op het kerkplein in Lonneker. Tot dan.

Bestuur van IVN Enschede

Woekeraar, prikker of vlindercrèche?

De brandnetel, of op z'n Twents: de braandnettel. Maar in het Latijn *Urtica* genoemd.

We kennen hem allemaal wel, deze plant met zijn omhoog wijzende pijltjes vol bijtend zuur. En er zal onder ons geen lezer zijn die zich er niet eens aan heeft bezeerd. Tijdens schoolwandelingen vind ik het altijd erg leuk om met de kinderen dit kruid eens van dichtbij te bekijken (een loepje is dan altijd fijn om bij je te hebben). Samen ontdekken we dan hoe het komt dat je jeuk krijgt van deze plant én hoe je dat kan voorkomen! Het is altijd weer geweldig als er dan een kind is dat het aandurft om met zijn vinger langs de brandnetel te strijken en ontdekt dat het echt niet prikt wanneer je dat op de juiste manier doet! (van onder naar boven, zo strijk je mee met de richting van de pijltjes die naar boven gericht staan)

Maar hoe komt het nu dat de brandnetel prikt?

Aan de onderkant van een brandnetelblad maar ook aan de stengels, zitten allemaal kleine haartjes. Deze bevatten een scherpe vloeistof. Als je de brandnetel aanraakt dan breekt de top van de haren af en prikken de scherpe puntjes van de haren in je huid. Er is nu een piepklein snijwondje ontstaan. Als de scherpe vloeistof die is vrijgekomen in dit kleine wondje komt gaat je huid heel erg jeuken en branden.

Wereldwijd bestaan er zo'n 650 verschillende brandnetelsoorten. Europa herbergt er daar zo'n 80 van. In Nederland kennen we naast de Grote - en de Kleine brandnetel ook nog Groot - en Klein glaskruid (al schijn je wel wat geluk te moeten hebben wil je ze vinden). Glaskruid is ook familie van de brandnetel, maar dan zonder de prik. De bladeren van het Glaskruid werden vroeger gebruikt als poetsmiddel voor glas. Op de stengelbladeren zitten namelijk haren waardoor het net een natuurlijk "schuursponsje" is, ideaal om glaswerk mee schoon te poetsen.

De meeste mensen hebben liever geen brandnetels in hun tuin. Ze prikken, maken vaak van die hinderlijke wortelstokken en als je niet op tijd bent met opruimen zaait hij zich ook nog eens flink uit! Toch is de brandnetel echt niet alleen maar een plaagplant. Hij heeft enorm veel positiefs te bieden voor hen die er oog voor hebben!

De oude Grieken hadden al door dat de plant vol goede stoffen zat en zetten hem in tegen het gif van dierenbeten, bij verrekkingen en tegen verkoudheid. In de Middeleeuwen gebruikte men de brandnetel bij reumatische klachten, wist men van de bloedzuiverende kracht en zette men hem in als vochtafdrijvend middel. En ook nu nog wordt de brandnetel tegen allerlei kwalen ingezet. Het internet staat dan ook vol met allerlei recepten en toepassingen. Zowel voor jezelf als voor de tuin.

Verder is de brandnetel van groot belang voor vlinders (zo'n 50 vlindersoorten gebruiken de brandnetel als waardplant!). Verschillende keversoorten huizen graag tussen en op de brandnetels. En ook vogels hebben de brandnetel nodig. De bosrietzanger hangt zijn nest aan de stengels van

de grote brandnetel en ook de nachtegaal heeft zijn nest vaak tussen de brandnetels. Mocht je last hebben van slakken in je tuin, laat dan eens een hoekje met brandnetels staan. Slakken vinden het jonge blad heerlijk en laten dan ondertussen je andere planten met rust. Wel zo fijn! En als de vogels eenmaal door hebben dat er in dat rommelige hoekje met brandnetels allerlei smakelijke hapjes rondkruipen, dan ruimen zij die allesverslindende kaal-vreter met veel plezier op! Dus wat mij betreft, ik reserveer graag een verloren hoekje in de tuin voor deze prikkende plant!

Celia Horst

Bloeiende planten in de winter?

Dit jaar organiseert Floron alweer voor de vijfde keer de Eindejaars Plantenjacht. Tussen kerst en 3 januari word je uitgedaagd om erop uit te trekken en gedurende een uur alles wat je bloeiend aantreft te noteren. Je waarnemingen kan je vervolgens via hun website: www.floron.nl/plantenjacht invoeren.

De Eindejaars Plantenjacht is een mooie aanleiding om er samen gezellig op uit te trekken en de bloeiende planten te noteren die je tegenkomt in het bos, op de hei of in stad of dorp. Maar dat is natuurlijk niet de enige reden waarom deze plantentelling wordt gehouden! Op de vraag naar het waarom van deze plantentelling, geeft Floron zelf het volgende antwoord: "Omdat we graag willen weten welke planten er midden in de winter nog bloeiend te vinden zijn. Daar weten we verrassend genoeg maar heel weinig van omdat er in de winter maar weinig naar planten wordt gekeken. En daar willen we met deze plantenjacht verandering in brengen."

Op hun website kun je nog veel meer lezen over het hoe en wat. En ook kun je daar zien wat de resultaten van vorige tellingen waren. Ze hebben daar ook nog een zoekkaart die je kan helpen bij het herkennen van de bloeiende planten die je tegenkomt. Voor mijzelf is het vooral een extra uitdaging om bewust om me heen te kijken tijdens het wandelen in een periode waarin het vooral allemaal nogal grijs en kaal lijkt te zijn in de natuur! Verrassend wat je dan toch nog ontdekken mag.

Celia Horst

Wolven in de val

Niets is leuker voor een natuurgids dan met een excursie mee te gaan in de Spaanse natuur. Ik ging mee met gids Lary vanuit 't dorp Posada de Valdeón. Het is handig dat ik goed Spaans spreek maar hij had zich ook gered in 't Engels.

Het gebied heet Monte Corona en is van oudsher eigendom van de koning. Al in documenten uit 1610 staat vermeld hoe de bewoners van dit gebied om moeten gaan met het bos (beheer), flora en fauna. Deze regels worden tegenwoordig nog grotendeels nageleefd. Men leefde vooral van veeteelt (koe, schaap, geit). In een van die documenten staat uitgelegd hoe om te gaan met wolven. Daar hadden ze vooral in de winter best veel last van dus die moesten bestreden worden. Alle mannen in de vallei tussen 16 en 65 jaar, ca. 400, hadden hierin een eigen taak. Zodra een wolf gespot was, luidde men de speciale wolvenklok. De mannen dienden alles waar ze mee bezig waren uit hun handen te laten vallen en binnen een half uur hun plaats in te nemen. Wie verzaakte kon zijn biezen pakken en was niet meer welkom in het dorp. De dorpen waar het om ging liggen allen in het dal van de Cares.

Op het smalste stuk van de Cares had men een grote V vormige fuik gebouwd van boomstammetjes: el Chorro de Lobos. Elke familie was verantwoordelijk voor het onderhoud van een stuk van de houten palissade. Aan het eind van de fuik is een kleine opening die eindigt in een diepe put. De 400 mannen stonden/liepen zo in het dal dat de wolf de fuik kon worden ingejaagd. In de fuik zelf waren 21 smalle wachthuisjes, met in elk daarvan een gewapende man. Deze mocht niet bewegen, hoesten, roken of iets anders doen wat de wolf zou waarschuwen. Als de wolf eenmaal in de put zat werd hij gedood. Zijn vel werd duur verkocht. De laatste wolf werd op deze manier gedood in 1964.

Doordat het gebied langzaam maar zeker ontvolkt, hebben wolven en beren weer ruimte gekregen. Overigens hebben de resterende boeren tegenwoordig een mastín español (hier meestal bekend als mastiff), een zeer grote hond die de kudde perfect beschermt. In La Corona is ook het omhakken van bomen streng gereguleerd. Nog steeds wordt in overleg met de bewoners door de boswachter de boom gemarkeerd die ze, vóór een afgesproken datum, mogen omhakken om hun houtvoorraad op peil te brengen voor de winter. Het hout van de wolvenval mocht niet hier in het bos gekapt worden, maar moest van verder weg gehaald worden. Dankzij dit strenge beheer is Monte Corona nu een oud bosgebied met grote biodiversiteit.

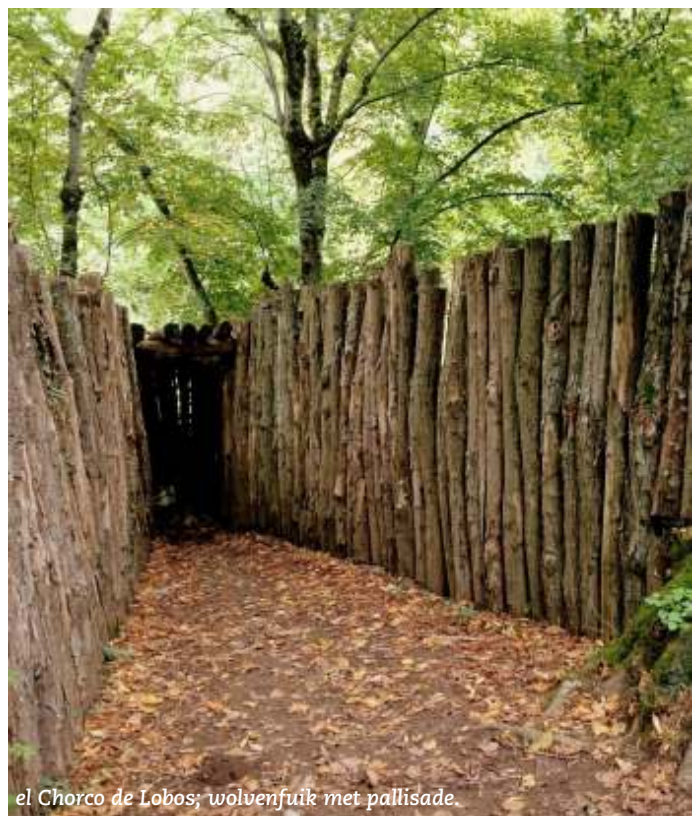
Lary liet hazelaars zien die geschikt waren voor een wandelstaf, essen waarvan het blad werd gebruikt om het vee bij te voeren in de winter, taxus, linde (voor de lindeblossenthee, de beste van heel Spanje), eik, beuk, tamme kastanje en notenbomen. We zagen onderweg nog uitwerpselen met heel veel haar, waarschijnlijk van een wolf. De kans dat we er een zouden zien was volgens Lary nihil.

Een paar dagen later, in een ander dorp, aan de andere kant van het gebergte, zaten we 's avonds op een terras te eten. Verbijsterd keken we elkaar aan toen we wolven hoorden huilen. Dit keer wisten we het heel zeker, maar toch vroegen we even aan de serveerster of het echt zo was. Jazeker, was haar antwoord, ze zitten in het dierentuintje hier vlak achter.

Lidy Vrijheid

Wachtershuisjes in Monte Corona

el Chorro de Lobos; wolvenfuik met palissade.

Wat een rare eikel!

Ongerust keek onze vriendin Annie ons aan. Was er iets aan de hand met de prachtige, stoere eikenbomen die al - meer dan 40 jaar de achtergrens van hun tuin markeerden? Ze zijn toch niet ziek? Nee toch!!

Ik bekeek de vreemd gevormde eikels die ze met handenvol onder haar eikenbomen bij elkaar had geraapt en die ze nu met een ongeruste blik in haar ogen mij liet zien. Jij bent toch van het IVN, van die club van mensen die alles van de natuur weten? Vertel me, wat is dit toch?

Ik moest haar teleurstellen, ik wist het niet. Het zag er wel heel raar en vreemd uit! Zoiets zag ik nog niet eerder in m'n leven en dat ik alles van de natuur zou weten, ook daar moest ik haar dus in teleurstellen. Wel ben ik van het IVN en dat betekent dat je 'natuurlijk' gaat proberen te achterhalen wat nou die vreemd gevormde eikels onder haar eikenbomen zouden kunnen zijn en of er een naam bij te vinden is. Al was het alleen maar om je enigszins gedeukte status van natuurkenner te herstellen....

Wie schetst m'n verbazing en blijdschap ook, dat er meteen een hit kwam op de ingevoerde term op m'n smartphone: 'vreemd gevormde eikel'. Met de tegenwoordige digitale hulpmiddelen hoef je vaak niet lang op een antwoord te wachten en ik kon onze vriendin Annie uit de doeken doen waar ze mee op de proppen was gekomen en dat ze zich niet ongerust behoefde te maken....

Nou kom op, zult u als lezer denken, waar in vredesnaam heb je het over! Vertel, behalve aan Annie, ook ons wat nou die 'vreemd gevormde eikels' zijn!

Het zijn door de KNOPPERGALWESP (zie foto 1) veroorzaakte KNOPPERGALLEN op eikels! (zie foto 2). Hoorde u daar ooit van, ik niet!

Natuurlijk weten we allemaal wel van galwespen en wat voor vreemde groeisels die kunnen veroorzaken, maar zoiets? Graag geef ik u door wat ik las op de site van de KNNV over deze knoppergal en de knoppergalwesp:

De eik heeft wel 40 verschillende galverwekkers, zoals die van de bekende ronde galappel op het blad. Maar er zijn ook gallen die uit de knoppen en bloeikatjes groeien. Rode schijfjes, aardappeltjes, ananassen en satijnen knopjes zijn maar enkele van de vreemde vormen die door galwespen worden veroorzaakt. Zo'n wespje legt een eitje met daarbij een stof die de plantaanzet om vreemde vergroeiingen te maken, waarin de wesp-larve leeft. Nu er zoveel eikels zijn, heeft de knoppergalwesp niets te klagen. Dit beestje legt een eitje op de grens tussen de eikel en het hoedje. De eikel vervormt op die plek tot een groene klevrige uitstulping. Later wordt die bruin en in de herfst valt de aangetaste eikel (zie foto 3) op de grond en in het voorjaar kruipt daar een kleine galwesp uit.

Het blijkt met deze knoppergalwespen (*Andricus quercuscalis*) nog wat ingewikkelder te liggen, zo melden andere bronnen: De, in de laatste zin genoemde, kleine galwespen, die in het voorjaar tevoorschijn komen uit de 'vreemde' eikels van de zomer- of wintereik gaan als eerste (zomer-)generatie kleine, onopvallende gallen laten ontstaan op de mannelijke katjes van de moseik. De generatie galwespen daarna (de wintergeneratie), die hier uit voortkomt, doet dat op de eikels van de zomereik en de wintereik! In die knoppergal-eikels overwinteren de larven/poppen en in maart van het volgend jaar komen daar dan weer de gene-

Foto 1 Knoppergalwesp

Foto 2 Knoppergal

Foto 3 Afgevallen Knoppergal

ratie galwespen uit die op zoek gaan naar de moseik!

En zo zien we: zonder moseik geen knoppergal op de zomer- of wintereik! Zo blijkt dus uit de vele verhalen die ik las over dit fenomeen dat er in de buurt van de eikenbomen van onze vriendin Annie absoluut ook moseiken (of Turkse eiken, zoals ze ook wel genoemd worden) moeten staan! De volgende keer als we haar opzoeken (ze woont in Wezep) toch maar eens kijken waar de moseiken daar in de buurt staan. Moet het wel eerst weer zomer worden, anders heb je niet zomaar de moseik herkend. Gelukkig wel als je de eikels van de moseik ziet: Het napje heeft heel veel stekeltjes.

N.B. Nog een kleine toevoeging uit Wikipedia: Het woord knopper is waarschijnlijk afgeleid van het Duitse woord "Knoppe", een soort viltten pet of helm gedragen tijdens de 17e-eeuw met een vorm die lijkt op die van de gal.

Jan Willem Visschers

"Op een rode paddenstoel..."

Op zondagmiddag 6 oktober was de jaarlijkse IVN paddenstoelenwandeling op de Lonnekerberg. We waren heel blij dat Marian Jagers ook dit jaar weer bereid was deze met een "collega" paddenstoelen-kenner, Ronald Morsink, samen te leiden. De derde gids was helaas door ziekte verhinderd.

Stoere Siem bestudeert paddenstoelen.

Er kwamen ongeveer 25 belangstellenden mee wandelen, waaronder ook een paar families met kinderen. De kinderen kregen een paddenstoel-zoekkaartje, loepje en spiegel-tje mee. In één grote groep gingen we met de gidsen het gebied in.

De Lonnekerberg bleek weer enorm rijk aan paddenstoelen, zodat het wandeltempo niet hoog was. Het was de eerste echt koude herfstige dag, maar in het bos tussen de bomen woei het gelukkig niet zo hard dat we daar veel last van hadden. Het bos begon net een beetje mooi herfstig te kleuren, zodat het er ook zonder de paddenstoelen al erg mooi was.

Onze gidsen vertelden ons behalve de namen van diverse soorten paddenstoelen (die ik vaak direct weer vergeet) ook heel veel over de levenswijze en de ecologie van de diverse soorten die we zagen. Helaas kan ik daar nu, enkele weken later ook niet veel meer van na vertellen. Daarom geef ik alleen een paar leuke voorbeelden van wat we gezien hebben.

Er blijken twee soorten kluifzwammen op de Lonnekerberg te groeien, een witte en een min of meer zwarte. Ze heten kluifzwammen omdat ze een beetje op een honden-kluif lijken. Een wonderlijke, onregelmatige vorm voor een paddenstoel.

We zagen de grootste vliegenzwammen die ik ooit gezien heb. Dat leverde mooie foto's op met een klein meisje er naast. Ze konden zo groot worden omdat het overvloedig geregend had in de weken voor de wandeling.

Paddenstoelen worden eerst in een soort knop compleet aangelegd en hoeven dan als ze opkomen alleen door het oppompen van hun cellen te groeien, dat heet cel strekking. Daardoor "schieten ze als paddenstoelen de grond uit" en kunnen ze dus ook extra groot worden als er op dat moment veel vocht beschikbaar is.

Het was een heerlijke middag en ik had de indruk dat de meeste andere deelnemers dat ook zo ervaren hebben.

Waarschijnlijk zal ik ook dit jaar weer een enkele paddenstoelensoort bij geleerd hebben en er de naam van onthouden, maar eigenlijk ben ik ook heel tevreden als dat niet zo is en dat geldt waarschijnlijk voor de meeste deelnemers; misschien met uitzondering van de jonge mannen die gehoopt hadden iets meer te leren over eetbare paddenstoelen.

Het is heerlijk om mee te lopen en wat interessants over de natuur te horen, mooie dingen aangewezen te krijgen en er een paar leuke dingetjes van te onthouden. Ik hoop dat onze gidsen daar ook tevreden mee zijn. Marian heeft denk ik wel begrepen dat het voor de meeste deelnemers zo werkt.

Ze heeft me na afloop verteld dat ze ons alleen de meer spectaculaire soorten heeft aan gewezen en de moeilijkere en onopvallende meestal voorbij gelopen is. Zo gaat dat dus voor een natuurgids: je slooft je uit om je publiek iets te leren en eigenlijk blijft daar uiteindelijk niet veel van hangen. En zo gaat dat dus ook met wat ik aan mijn publiek vertel als ik zelf gids, goed om daar soms over na te denken.

Hanneke van Dorp

Op deze foto (Tineke Eitink) zie je de ontwikkeling van de kraag van een paddenstoel. Bij de linker is de kraag nog vergroeid aan de hoed en bij de rechter is hij al los van de hoed om zo een heuse kraag te vormen. [Red. de gidsen hebben de paddenstoelen weer terug op hun plek gezet...]

Maria maakt mooie paddenstoelen foto's - Wim Pauw.

Een "nest" van bleke nestzwammetjes.

Lise-Pip Heitbrink kijkt met een spiegelkje onder de hoed.

Deze 2 schitterende foto's zijn gemaakt door Erika van Oldeneel.

Stiltewandeling in Nacht van de Nacht

Marian Ebbers, een van de deelnemers van de Stiltewandeling, zette haar beleving voor ons op schrift.

Dat was even schrikken, toen we op 26 oktober om 20.00 uur Hof Espelo op fietsten. Auto's, auto's en nog eens auto's. Zoveel deelnemers hadden we niet verwacht. En daarin bleken we gelijk te hebben.

De meeste bezoekers kwamen voor de kinderspeurtocht. De stiltewandeling trok zo'n dertig deelnemers. Na een korte inleiding over de bedoeling van de wandeling vertrokken we onder leiding van gids Hanneke en bezemwagen Wim.

Via de Weerseloseweg liepen we naar de Witbreuksweg, en hier werd het echt donker. In een stevig tempo gingen we via halfverharde wegen en zandpaden (zo te voelen, tenminste) richting Badhut. Af en toe stonden we stil om te luisteren naar de stilte, die oprees uit het geritsel van de bladeren en het ruisen van de Wiedicksbeek.

Hanneke droeg twee gedichten op die voor de gelegenheid waren geschreven. Via de Haverrietweg kwamen we achter op het terrein van Hof Espelo, waar we via een gedeelte van de route van de speurtocht terugliepen naar het Koetshuis. Hier konden we met een kop koffie of chocolademelk een fijne wandeling afsluiten. Het is een hele beleving, een wandeling in stikdonker in stilte, een absolute aanrader.

Marian Ebbers

Een nacht uit duizenden

**De stilte in het bos
Ritselt zachtjes onder je voeten
Voorzichtig en doelbewust
Loop je door het duister**

**Het ruisen van gebladerte
Maakt de stilte nog intenser
De geuren van de bomen
De zweem van paddenstoelen**

**Je hebt geen benen meer
Alleen nog neus en oren
De bosuil laat zich horen
Een nacht uit duizenden**

Nico van Diepen
(Voorgedragen bij de stiltewandeling)

De Bosuil en de Nacht van de Nacht

Met dit stukje sla ik twee vliegen in één klap. Ik schrijf een vogelstukje én een verslagje van de Nacht van de Nacht in één.

Bij de Nacht van de Nacht bemande ik samen met Quinten Pellegrom van Landschap Overijssel een post in de 'kinderspeurtocht in het donker'. Wij moesten iets doen met uilen. We hadden drie opgezette uilen, die we in het bos zetten. Een kerkuil kreeg een plaatsje op een paal in een stukje heide op tien meter van het bospad. We zetten een ransuil in een boom aan de andere kant van het pad. En het masterpiece was de bosuil die we op een meter op drie hoogte in een boom zetten, met achter zijn rug een speakertje.

Aan de eerste paar groepen, die langs kwamen, vroegen we welke geluiden zij griezelig vonden (het was een paar dagen voor Halloween). Stiekem stuurden we dan aan op het geluid van de bosuil. En dan lieten we opeens het bosuilgeluid horen via het speakertje. Dan richtten we een zaklantaarn naar de plek waar het geluid vandaan kwam, en daar zat dan een bosuil tussen de takken. Nog even iets vragen en vertellen over andere uilen (bijna alle kinderen noemen de sneeuwuil; Harry Potter is nog steeds populair), zaklantaarn richten op de kerkuil en de ransuil, en hup, doorlopen, volgende groep.

Doordat we steeds de roep van de bosuil lieten horen, werden de lokale bosuilen gealarmeerd, en die begonnen steeds terug te roepen, zowel de territoriumroep als de contactroep. Heel leuk. En de latere groepjes konden we dus vragen of ze nog iets gehoord hadden, toen ze naar ons toeliepen. Ja, ze hadden een vogel gehoord, een uil, (Waar lopen jullie nu? In het bos. Welke uil?) een bosuil. Ja, en waarom roept die vogel nu? Omdat hij denkt dat er een andere bosuil in het bos zit, die zijn muizen op wil eten. Welke andere bosuil? Deze! Hoo-ooow. Hoo-oo-ooow. Zaklantaarn. Groot succes, en voor zo'n 250 kinderen weer een heel leuke natuurbelvenis.

Hoe staat het er eigenlijk voor met de bosuil, de Strix Aluco? Vrij goed. In de gids Broedvogels van Nederland 2014 en

2015 staat een minnetje, wat geringe afname betekent. In de gids van 2016 is een beschrijving van de bosuil opgenomen. Daar blijkt dat de populatie vrij stabiel is in de verschillende delen van Nederland, met uitzondering van de hoge zandgronden in het noorden. De populatie neemt daar, met het ouder worden van de loofbossen, flink toe. En de gids van 2017 vermeldt een plusje, wat aangeeft dat er een geringe toename is. Het aantal broedparen in Nederland wordt geschat op 5000, waarmee de bosuil valt in de categorie vrij schaarse broedvogel.

De bosuil is strikt territoriaal en monogaam. Een paar bosuilen bezet hun territorium het jaar rond. De bekende roep van de bosuil is vooral te horen van december tot maart. In december begint het baltsseizoen al, en de eerste eieren verschijnen in februari.

Daarmee is de bosuil een van de eerste broeders, zo niet de eerste. Het vrouwtje broedt iets meer dan vier weken op twee tot vier eieren, en wordt dan van eten voorzien door het mannetje. Omdat het broeden al begint nadat het tweede ei is gelegd, komen de eieren niet alle tegelijk uit. Als er voedselschaarste is, sneuvelen de jongste kuikens. De jongen verlaten na een week of drie het nest en kluiteren dan door de bomen, waar ze door de ouders gevoed worden. Ze zijn dan nog niet vliegvlug en worden takkelingen genoemd. Na twee maanden vliegen ze goed, en beginnen zelf voedsel te zoeken. Bosuilen hebben nooit een tweede legsel.

Een grappig weetje over de bosuil is gerapporteerd door Arend de Jong, die onderzoek doet naar bosuilen in het Noord-Hollands duingebied. De bosuil is daar een geliefde prooi voor de havik, en volgens De Jong zijn de bosuilen in zijn onderzoeksgebied minder gaan roepen naarmate er meer haviken kwamen. Hierdoor zijn ze wat meer 'havik-proof' geworden.

En het leukste weetje is natuurlijk dat mijn bosuilenkast die al drie jaar aan een grote beuk achter mijn huis hangt en waar ik vanachter de computer op uitkijk, sinds een week bewoond is door een bosuil.

Nagekomen bericht: Ik heb de bosuil al een paar dagen niet meer gezien. Een paar dagen later constateer ik dat de kast is overgenomen door een eekhoorn...

Nico van Diepen

Zonnige najaarsactiviteiten

Ook dit jaar zag je in oktober overal in het Ledeboerpark groepjes kinderen lopen met IVN gidsen. Het was weer tijd voor de najaarsactiviteit voor de basisschoolleerlingen van groep 4 en 5. Hieronder laat Henk Brinks zijn groepje kruiden ruiken uit de kruidentuin en Chris legt uit en laat zien hoe verschillende groenten groeien in de moestuin.

Stokhorstwandeling

De weergoden waren ons goed gezind tijdens de Stokhorst wandeling, de zon scheen volop, de bomen kleurden dáárdoor mooi op, en had als gevolg een deelname van 30 personen. Meeste kwamen uit de wijk maar ook enkele van elders.

Onder leiding van Nico en Lidy kregen we een wandeling met achtergrond informatie over het ontstaan van de namen van o.a. Kolthof, Spiele en werd uitgelegd wat een Rabat is. (Bekend van de uitdrukking Kats van 't Rabat) En dat de wijk zelfs een Rietveld huis heeft en een hele buurt met huizen van de bekende architect Nico Zantinge. Tevens werden nog vele bomen en paddestoelen bewonderd en benoemd.

Kortom weer een mooie invulling van een vrijdagmiddag.

Opgetekend door 2 buurtgenoten,
Janny & Marian

Winterstilte op Twekkelo - Celia Horst

Winterstilte

De grond is wit, de nevel wit,
De wolken, waar nog sneeuw in zit,
Zijn wit, dat zacht vergrijzelt.
Het fijngetakt geboomte zit
Met witten rijp beijzeld.

De boom houdt zich behoedzaam stil,
Dat niet het minste takgetril
't Kristallen kunstwerk breke,
De klank zelfs van mijn schreden wil
Zich in de sneeuw versteken.

De grond is wit, de nevel wit,
Wat zwijgend tooverland is dit?
Wat hemel loop ik onder?
Ik vouw de handen en aanbid
Dit grootsche, stille wonder.

Uit: *Nieuwe Verzen*
Winterstilte (1909)
Jacqueline E. van der Waals

Jacqueline Elisabeth van der Waals (1868-1922) was een Nederlands dichteres, schrijfster, vertaalster en lerares. Ze werd geboren als dochter van J.D. van der Waals en Anne Madeleine Smit. Haar vader J.D. van der Waals was een wereldberoemd natuurkundige en Nobelprijswinnaar Natuurkunde in 1910, naar wie de 'Vanderwaalskrachten' zijn genoemd.

Een aantal thema's staan centraal in haar werk. Ten eerste de natuur. Die roept vele gevoelens op, soms van intens geluk, maar daardoor ontstaat tegelijk ook droefheid en weemoed omdat de ik-figuur niet in staat is bij de natuur te horen. De beleving van de ik-persoon valt in het niet bij de grootsheid van de natuur.

God is een ander belangrijk thema. Geloofszekerheid en twijfel wisselen elkaar af. Vanaf de herfst van 1921 schreef en dicteerde ze, aan bed gebonden, haar twaalf doodsgedichten. Pas in haar doodsgedichten aanvaardt ze het leven volledig. Deze laatste verzen worden in het algemeen gezien als haar beste.

(bron en voor meer achtergrondinformatie: Wikipedia)

Bramenblad - Celia Horst

Op safari in je achtertuin?

Brrr, wat hebben we alweer koude dagen achter de rug! Het begint nu toch echt winters te worden in ons mooie Twente. En met dat het koud, nat en guur is geworden, wordt het ook steeds lastiger om beestjes te spotten in de achtertuin! De verstandige hebben zich teruggetrokken in bladerhopen, de compostbak, in holle stengels van uitgebloeide planten, onder stenen enz. Op de foto hiernaast zie je een bevroren oorwurmenpot. Afgelopen voorjaar heb ik er een aantal in mijn tuin geplaatst om de luizenplaag die er in het begin van het moestuinseizoen was te bestrijden. Oorwurmen zijn 's nachts actief en lusten dan graag een maaltje bladluizen! De lieveheersbeestjes kwamen na verloop van tijd overdag in actie en na verloop van tijd was het probleem gelukkig onder controle en konden mijn groentenplanten zich gezond gaan ontwikkelen. Maar nu is het buiten koud en zijn de bladluizen niet langer een probleem. Ik ben benieuwd wat de oorwurmen gedurende de wintermaanden doen... De potjes laat ik nu in elk geval maar met rust.

Terwijl ik bezig was met het schrijven van het stukje over de brandnetel (zie verderop in deze Gidsengids) viel mijn oog op iets wat bewoog in de vensterbank.

Oei, wat een joekel! Wat is het? Het beestje was nogal suf, dus ik kon het rustig met behulp van een papiertje oppakken om het aan mijn bureau beter te kunnen bekijken. Met een extra lensje op mijn telefoon kon ik foto's van heel dichtbij maken en zo details zien die me eerder niet zo opvielen. Wat een schoonheid! Die vleugels! De haartjes op het lijfje! De haakjes aan de pootjes!

Onder de indruk van dit prachtige schepsel, dat het duidelijk binnen ook warmer vond dan buiten, ben ik op onderzoek uitgegaan. De lengte van het beestje is zo'n 2 cm. Beetje groot voor een gewone wesp dacht ik. Misschien een Hoornaar? Maar de plaatjes van Hoornaars vond ik toch niet echt gelijkend. Na wat speurwerk kom ik tot de conclusie dat het tóch een echte wesp is! En wel de Duitse wesp (*Vespula germanica*). En op de grootte afgaand waarschijnlijk een koningin. (Duitse wespen worden gemiddeld tussen de 12 en 15 mm.)

Ze heeft duidelijk een andere tekening als de wesp waar ik over schreef in nummer 245 van de Gidsengids. Maar ook deze wesp is er een die het net als de Franse veldwesp (*Polistes dominula*) op mijn moestuinhekje heeft voorzien om met de erafgescheurde houtvezels een nest te maken. Naar binnen gaan om daar de winter door te brengen is haar overigens niet goed gekomen... Na twee dagen suf rondkruipen heeft ze uiteindelijk het loodje gelegd.

Celia Horst

Een eenzaam wespenseizoen...

Het is niet vreemd dat je weinig wespen in de winter ziet. Alleen de jonge bevruchte wespenkoninginnen overleven deze periode namelijk. In het voorjaar ontwaken ze uit hun winterslaap en maken ze een nieuw nest waar ze tot 12 eitjes in plaatsen. Als de eitjes zijn uitgekomen, voeden de koninginnen ze tot ze uitgegroeid zijn tot volwassen vrouwelijke werksters. Daarna leggen de koninginnen meer nieuwe eitjes, die worden verdedigd door de vrouwelijke werksters. Zo ontstaat er een hele nieuwe wespenkolonie. (Bron: www.ivn.nl/herfst/nieuws/hoe-overleven-insecten-de-winter)

Verkeersbord met beren

Beren op de weg

In de bossen van Noord-Spanje (Somiedo en Picos de Europa), komen bruine beren (oso pardo) voor. Niet van die hele grote, maar toch... Er worden folders uitgedeeld met nuttige wenken in geval het tot een ontmoeting komt.

Ik voelde me dan ook best ongemakkelijk toen wij tijdens een wandeling op een beboste helling een angstaanjagend gebrul hoorde dat even later beantwoord werd met een brul van de andere kant. We zaten er precies tussenin. We liepen flink door, driftig tikkend met mijn wandelstokken en schichtig achterom kijkend. Na een tijdje hoorde ik het gebrul alleen nog achter ons, we waren er voorbij. Dit was een alles behalve relaxte wandeling.

De boswachter die we daags daarna spraken verklaarde dat beren nooit zo brullen en dat wij waarschijnlijk burlende herten hadden gehoord. Hij liet ons nog wel even de krabsporen van een beer op een houten bruggetje zien.

Lidy Vrijheid

Krabsporen van een beer

In gesprek met ... Chris Eijkholt

een dagje meerijden op de Dierenambulance

Dierenambulance Enschede is 24 uur bereikbaar via 06-53421066

Chris is niet alleen IVN schoolgids en natuurgids voor onze publiekswandelingen. Hij is ook 1x per week vrijwilliger op de Dierenambulance. Een tijdje geleden nodigde hij mij uit om een dagje mee te rijden.

Chris vertelt dat hij sinds 3 jaar op de Dierenambulance rijdt. Hij is in eerste instantie begaan met dieren en vindt ook contacten met uiteenlopende mensen die hij ontmoet via dit werk boeiend. Het dierenwelzijn staat hierbij altijd voorop. Pas geleden volgde hij een cursus over incidenten; bijvoorbeeld hoe om te gaan met mensen in conflict situaties. Ook nodig helaas...

Donderdag 17 oktober had hij 24-uurs dienst. Dat betekent dat hij 24 uur bereikbaar moet zijn voor elk telefoontje dat binnenkomt bij de dierenambulance, dus ook als hij allang lekker op één oor ligt. Om 09.00 uur haalde hij me thuis op en reden we naar het Dieren Opvang Centrum (DOC), het dierenasiel aan de Boswinkelbeekweg 10. Onderweg naar toe belde een man die graag afscheid wilde nemen van zijn dode kat. Deze kat was de avond ervoor aangereden en met de dierenambulance naar het DOC gebracht. Chris verzorgde ter plekke het bezoek, de benodigde papieren en de financiën. Het ophalen van een kat met de dierenambulance kost namelijk 30 euro.

Daarna ontfermde hij zich over een tortel die sinds de dag ervoor in de opvang zat ("Turkse" tortel mag je geloof ik niet meer zeggen tegenwoordig...). Het jonge duifje – je zag de donzen nestveertjes duidelijk zitten – zag er erg gehavend uit. Chris vertelde dat mensen uit bezorgdheid soms een jonge vogel te snel oppakken, omdat ze nog niet kunnen vliegen. Het leren vliegen kun je zien als een spoedcursus 'gevaren in de natuur'. Het is een richtlijn van Vogelbescherming Nederland om deze jonge vogels met rust te laten. De ouders van het jong zijn veelal in de buurt en vaak komt het allemaal vanzelf wel goed. In het DOC wordt al naar gelang de conditie van het dier gekozen voor een bezoek aan een aangesloten dierenarts of voor de "wildopvang" Stichting Dierensteunpunt Oost Twente in Enschede. Deze tortel brachten we naar de wildopvang.

Wanneer je een ziek dier in de natuur vindt, zoals een eekhoorn of egel, dan kun je de Dierenambulance inschakelen. In de wildopvang kunnen de dieren herstellen met de liefdevolle zorg van Paulette van Baak.

Paulette is een zeer gedreven vrouw die deze wildopvang al jaren runt. Ze vertelt dat het steeds moeilijker wordt om zieke dieren uit de natuur op te vangen en de zorg te geven die ze nodig hebben, sinds de subsidie van Gemeente, Provincie en Rijk is stopgezet. Zij bekostigt de opvang voornamelijk privé en ook uit de opbrengsten van haar poezenpension "Beparode" (bereikbaar via tel.nr. 053-4327127). Als zij zou stoppen met de opvang, dan is het alternatief dat dieren helemaal naar Barchem gebracht zouden moeten worden.

En dan hebben we het niet over aangereden groot wild. Daarvoor gelden andere regels. Daarvoor moet je niet de Dierenambulance bellen, maar de politie. Die neemt vervolgens contact op met de jachttopziener of faunabeheerder en wordt een geheel ander traject ingezet. Een van de redenen is dat in het wild levende dieren, zoals edelherten, wilde zwijnen en reeën, weinig tot geen kans hebben om na revalidatie te overleven. Neem nooit aangereden wild mee en geef het ook niet aan derden. Het zijn beschermde dieren en de Wet Natuurbescherming staat dit niet toe. Het is dus strafbaar. De Dierenambulance ontfermt zich wel over klein wild dat is aangereden en nog levend wordt aangetroffen zoals dassen, vossen, marters en vogels.

Na een kort onderzoek van Paulette ziet het er gelukkig redelijk goed uit voor de tortel. Hij kan revalideren.

Vervolgens heeft Chris een afspraak in de agenda staan om twee katten bij een katten-pleeggezin op te halen voor een inenting op het DOC. De pleegmoeder vertelt dat dit eigenlijk een rustige periode is wat betreft achtergelaten poezen en kittens ten opzichte van het voorjaar en de zomer. Er blijkt wel continue een tekort te zijn aan opvangadressen. In het pleeggezin worden gevonden katten – soms angstig en getraumatiseerd – op hun gemak gesteld en weer gesocialiseerd voor ze terug kunnen naar het DOC voor herplaatsing. Tijdens het verblijf in een pleeggezin verzorgt het DOC alle benodigde zaken voor de katten, zoals voer, mand en kattenbakzand.

Als Chris me 's middags weer thuis brengt ben ik een mooie en boeiende ervaring rijker. Dank je wel voor de gezellige dag Chris, bijzonder om een kijkje te mogen nemen achter de schermen van de Dierenambulance.

Tineke Eitink

Paulette onderzoekt de jonge tortelduif

Eekhoorn legt wintervoorraad aan - Misty Wassink

en invasieve exoten

Ik ben Anton Heuven en coördinator bij natuurwerkgroep EnHOe (Enschede, Hengelo, Oldenzaal en omstreken). Voor nadere informatie over deze natuurwerkgroep, en wat we zoal doen, zie www.enhoe.nl.

Natuurlijk ben ik ook lid van IVN Enschede. Ik ben coördinator van de vrijdaggroep van EnHOe, die actief is aan de zuidkant van Enschede, dus vanaf het Glanerveld, Aamsveen, Esmarke, Berenbroek, 't Spik, Stroink, Smalenbroek, Groot Brunink, Teesinkbos en het Kristalbad. Dat is een groot gebied waar we vele planten zien die geliefd zijn, maar ook planten en bomen die we liever ergens anders op de wereld hadden gezien... de invasieve exoten...

De duizendknoop, en wel de Japanse (Fallopia Japonica). Een verhaal apart.

Er zijn overigens drie soorten duizendknoop (Fallopia Japonica, de Sachalinse Fallopia en de Boheemse Fallopia). Ik beperk me even tot de Japanse variant en onze ervaringen ermee. Twee EnHOe leden hebben een gebied waar ze afzonderlijk van elkaar deze duizendknoop bestrijden. Jan van der Heijden deed dat in Hengelo in een bos bij het spoor (dicht bij zijn woonhuis). Daar stak hij vier jaar lang (in het begin elke veertien dagen, later iets minder frequent) alle plantjes uit en probeerde de ondergrondse wortel te verwijderen. En het is geslaagd. Na vier jaar staat er geen duizendknoop meer! Ook ik ben hier afgelopen voorjaar mee begonnen in het Teesinkbos in Boekelo. Daar is in het verleden grond gedeponneerd. Nadat er jaren niets aan gedaan was, heeft de beheerder van het landschap mij gevraagd of ik de duizendknoop hier wilde bestrijden. Omdat het dicht bij mijn huis is, en ik net met pensioen was, kon ik het niet laten dit op me te nemen.

Na inspectie zag ik dat de duizendknoop op zes plekken in het bos voorkwam. Opvallend was dat er naast twee grotere plekken, op vier kleinere plekken verderop, langs een weggetje ook duizendknoopplanten voorkwamen. Ingewijden weten dat de Military Boekelo veel van deze weg gebruik maakt, dus het niet moeilijk te raden hoe het zich heeft kunnen verspreiden...

Met Jan's ervaring op zak ben ik begonnen. De eerste keer met behulp van vier makkers drie uur aan het werk geweest heb ik zeven zakken met stengels en wortels afgevoerd via de restafvalcontainer. Daarna om de veertien dagen ruim drie uur per keer aan het werk geweest. Toen het zo warm en droog was deze zomer kon ik de wortels en stengels mooi laten uitdrogen op de braamstruiken, dat werkte perfect. Totdat de regen kwam eind september... De wortels van de duizendknoop zijn zo sterk dat ze zelfs zonder grond, met enkel nattigheid van de regen, gewoon uitlopen. Een worteltje van drie bij drie millimeter wordt dan binnen 14 dagen weer een gewone plant (met of zonder grond).

Groot was mijn verbazing dan ook toen begin september de medewerkers van de Military een grote schep zand van de plek met duizendknoop afschraapten en elders in het bos weer opbrachten... Geen handige actie.... Mij werd toen duidelijk hoe de andere, kleinere plekken met duizendknoop waren ontstaan. Nog groter was mijn verbazing toen men na afloop van de Military het weggetje aan het afgraven was en wit zand opbracht. Ook op de daarnaast gelegen drie kleinere plekkjes duizendknoop, waarvan ik alle wortels al weg had gehaald. Eén wortel, zo diep dat ik die niet kon verwijderen, ligt nu op deze plek nog verder onder het zand. En de stinsen planten die er groeiden ook...

Maar voorlopig begin ik al kleine succesjes te boeken. Nog drie jaren te gaan... elke veertien dagen in het groeiseizoen. Ik ga door.

Voor diegene die alles over de duizendknoop en de diverse professionele bestrijdingsmethoden wil weten is er deze website, mogelijk gemaakt door enkele Provincies en Waterschappen:

<https://bestrijdingduizendknoop.nl/duizendknoop/>. Echt een aanrader om eens te bekijken.

De verschillende werkgroepen van EnHOe zijn al jaren bezig met de bestrijding van de Amerikaanse vogelkers (Prunus Serotina).

Ook dat is een gevecht van de lange adem, maar wel te winnen. Hoe? De beste bestrijdingsmethode is te proberen de plant eruit te steken als deze nog redelijk klein is. Als de vogelkers te groot is kun je de boom 'schillen' rondom tot aan de wortel, en dan laag afzagen. Het volgende jaar terugkomen en alle uitlopers afsteken, en dit herhalen totdat de plant het opgeeft. Beproefd en het werkt echt. Hof Espelo heeft men op deze wijze 'schoon' gekregen.

Dan is er nog de Reuzenbalsmien (Impatiens Glandulifera).

Dat is een invasieve exoot met paarse bloemen die alle inheemse planten in zijn directe omgeving verdringt. De plant verschiet zijn zaad en staat het liefst langs waterrijke en vochtige plekken. De zaden worden vaak verplaatst door stromend water. Daar hebben we ook veel ervaring mee opgedaan. Langs de sloten en beken bij natuurgebieden trekken we de planten weg. We zijn hier - in samenwerking met de Gemeente Enschede - actief mee bezig op Hof Espelo, Aamsveen, Esmarke, Berenbroek, Spik, Smalenbroek en het Stroink.

Hoezo "Reuzen-balsemien"?

De plant laat zich makkelijk wegtrekken maar dan ben je er nog niet. Je moet de wortel hoog leggen, want als deze de grond raakt of een andere voedingsbodem krijgt groeit hij gewoon door. Tijdens het groeiseizoen ontkiemen en lopen de planten vaak opnieuw uit. Dus ook hier geldt, elke veertien dagen zoveel mogelijk gebieden checken.

Na één jaar worden het aantal ontkiemde planten al fors minder, soms is na twee jaar een gebied schoon, maar meestal zie je nog een plant over het hoofd en dan gaat het gewoon door. Eén ontkiemd zaadje kan een ongelooflijke hoeveelheid planten opleveren na twee jaar.

Dus zullen al deze gebieden de komende vier jaar nog veel 'nazorg' eisen van ons. Maar we geven niet op.

Anton Heuven

[Red.: Bij EnHOe kun je meehelpen bij het onderhoud van de natuur. Iedereen is welkom om mee te doen. Je kunt werken in je eigen tempo en naar eigen vermogen. EnHOe organiseert jaarlijks meer dan zestig ochtenden natuurbeheer voor en door vrijwilligers. Meestal in natuurgebieden in de buurt van Enschede, Hengelo en Oldenzaal. Hoe vaak je wilt meedoen bepaal je zelf. Meer info op: info@enhoe.nl].

Waterburgemeester

Op 10 oktober was Stefan Kuks gastspreker in het Nivon-gebouw op uitnodiging van IVN Enschede.

Stefan is sinds 1 januari 2014 watergraaf van Waterschap Vechtstromen, wat zoveel wil zeggen dat hij, vergelijkbaar met een burgemeester, leiding geeft aan een dagelijks bestuur zoals de gemeenteraad. Hij is verkozen voor een periode van 6 jaar.

Natuurlijk was het hoofdthema de klimaatverandering en de daarbij behorende wateroverlast en droogte. Goed nieuws is dat Enschede in Nederland voorop loopt met het nemen van maatregelen als het gaat om ruimte geven aan het water. Voorbeelden zijn de Roombeek (2014), de wadi's in Ruwenbos, Esmarke en Oikos, de waterberging van het Kristalbad, het groene dak van de Miro en meest recent de aanleg van een grote waterbak onder de Oldenzaalsestraat met wadi's ernaast.

De droogte heeft deze zomer opnieuw toegeslagen, maar gelukkig was september een natte maand. Ik heb even nagezocht of we intussen de tekorten een beetje hebben aangevuld:

Alles bij elkaar heeft Alpendepressie hier ruim 36 mm regen achtergelaten. Daardoor is de novembersom nu opgelopen 58.5 mm en de jaarsom naar 738 mm. Deze som ligt al ruim boven de 649 mm die er vorig jaar naar beneden kwam. (Bron: Johan Effink op 20 november op <https://www.weerstationlosser.nl>)

Verder nog wat opmerkingen die voorbijkwamen:

Ga bij overstromingen nooit de snelweg op maar zoek de de hoogte op

Droogte is een grotere schadepost dan wateroverlast

We leven boven onze stand als het gaat om waterverbruik

Lidy Vrijheid

Wadi Oldenzaalsestraat

Dak Miro

Het oesterzwam project van Nico

Nico van Diepen nam het oesterzwammen kweekpakketje dat hij kreeg serieus ter hand en legde inclusief een nauwkeurige tijdslijn de hele ontwikkeling voor ons vast. Hij stuurde zijn bevindingen :

1) 5 oktober: In de zijkant van de bak van Griekse yoghurt gaten gemaakt en afgedekt met leukoplast. In het deksel gaten geperforeerd en ook afgedekt. Het zwammenbroed gemengd met koffiedik. Dit werd al snel wit door de groei van het mycelium. Daar weer koffiedik op gestrooid. De bak bewaarde ik in de oven (in de tijden dat de oven niet in gebruik was ;-). 2) 15 oktober: De bak is vol en volledig wit. 3) 21 oktober: Kijk, daar wordt het plakbandje een beetje opgetild. 4) 24 oktober: Dat groeit als kool. Maar alleen uit de bovenkant. De gaten in de zijkanten zijn nog wit. 5) 29 oktober: Echte paddenstoelen. 6) 31 oktober: Smullen maar.

[Red.: Dank je wel Nico voor dit leuke en boeiende kijkje in de keuken van je paddenstoelkwekerij...].

Meer informatie: www.containingmushrooms.nl/gebruiksaanwijzing/

IVN wandeling blinden en slechtzienden in het Stroinksbos

Hans Pelgrim heeft contact gelegd met diverse verenigingen en heeft een tiental slechtzienden uitgenodigd om met het IVN op ontdekkingstocht te gaan in het Stroinksbos.

Een aantal van hen is lid van de Maculavereniging en een aantal komt vanuit het Diagnosecentrum Bartiméus Hengelo. Heel eenvoudig gezegd is Macula-degeneratie een oogandoening waarbij sommige mensen een wazige of donkere vlek zien die overal zit waar je naar kijkt. Anderen zien ook vervorming van het beeld. De aandoening zit in het netvlies waardoor de gezichtssterkte snel afneemt. Een bril helpt niet. De organisatie Bartiméus is er voor alle mensen in Nederland die slechtziend of blind zijn. Samen met o.a. familieleden en professionals in zorg en onderwijs stellen zij alles in het werk om mogelijk te maken dat mensen met een visuele beperking het leven kunnen leiden dat bij hen past.

Op 4 november was het zo ver. De "aftrap" van deze bijzondere wandeling (slechts 3 IVN afdelingen bieden deze wandeling aan) werd gedaan door een enthousiaste wethouder, de heer Arjan Kampman. Ook RTV Oost was uitgenodigd en aanwezig. Uitzending was 28 november.

Rond 14.00 uur had het gezelschap zich verzameld aan het Stroink en ging in 3 groepjes op stap met IVN natuurgidsen Hans P., Erika en Hanneke. Onderweg werd stilgestaan bij verschillende soorten boomschors, geur en vorm van paddenstoelen, hulst met en zonder besjes, de functie van dood hout, oeroude varens en vooral de geur van het specifieke herfstbos.

Het was een gevarieerde wandeling, soms over bruggetjes, tussen weilanden door en soms, vanwege de grillige boomwortels, ook over spannende paadjes. Na afloop konden een opgezet eekhoortje, goudvinkje en mol van dichtbij bewonderd worden en de vacht/verenkleed gevoeld.

En daarna was iedereen wel toe aan koffie/ thee met wat lekkers in het Stroinkshuis. Er werd nog gezellig nagepraat over ieders ervaring en er werden contacten uitgewisseld. Een van de deelnemers vertelde dat ze in het dagelijks leven vaak ervaart dat mensen je gauw voor dom aanzien en ook zo behandelen als je blind of slechtziend bent. Zij hoopt op meer begrip en respect. Al met al een geslaagde wandeling en voor herhaling vatbaar wat betreft de wandelaars en ook de IVN gidsen.

[Red.: Na een week werd feedback ontvangen. Alle deelnemers hadden positief gereageerd. Iedereen kon het tempo van zijn groepje goed bijhouden en de paden waren goed te doen. Het weer was super. Ook het buurthuis werd goed ontvangen. Toch even een wc en de mogelijkheid om even rustig te zitten en met elkaar te praten.]

Tineke Eitink

Zie ook : www.maculavereniging.nl en www.bartimeus.nl

Een enthousiaste wethouder Arjan Kampman opent de wandeling

Hanneke met haar wandelaars tussen weiland en rhododendrons.

Erika laat een varenblad met sporen voelen.

Hans doet zijn verhaal over: "dood hout leeft".

Sneeuwlichtjes

Nu het al zo vroeg donker is, maken we het graag in huis gezellig. Frieda Zielman stuurde het volgende recept in om zelf een prachtig sneeuwlichtje te maken.

Niet met echte sneeuw, maar door zoutkristallen te laten groeien langs de binnenkant van een glas/ glazen pot. Haar kleindochter heeft het met haar kinderen al uitgeprobeerd. Het resultaat is zichtbaar op de foto.

Het recept:

- 1 Vul een glas/ jampot met ongeveer 1 centimeter grof zout.
- 2 Het glas wordt met zoveel water gevuld, dat het zout nat wordt.
- 3 Vervolgens het glas op een warme plaats zetten, b.v. vensterbank of verwarming. Na een paar dagen kruipt het zout omhoog aan de wanden. Is het zout op de bodem droog, dan iets water toevoegen.
- 4 Binnen een week is je sneeuwlichtje klaar. Je kunt er dan nog een groen takje op plakken om het nog mooier te maken. En dan natuurlijk nog een kaars erin.

Leuk om met kinderen te doen! Zo zie je maar dat je met weinig moeite en middelen iets heel leuk kunt maken.

Sneeuwlichtje - Thérèse Kollmeyer

Van de redactie

En toen was het jaar 2019 alweer haast voorbij...

Tijd om terug te kijken en te constateren dat we ook dit jaar weer een hoop beleefd hebben met elkaar! In de natuur, tijdens excursies, heemtuindagen, de slootjesdag, enz. Maar ook via de Gidsengids mochten we van elkaars natuurbelevissen genieten! Ook deze Gidsengids is weer gevuld met een keur aan prachtige verhalen en bijzondere ontdekkingen. Van rariteiten in de natuur tot spannende belevenissen tijdens wandeltochten ver van huis. Echt heel leuk om zo met elkaar mee te mogen beleven en ontdekken hoe fascinerend natuur kan zijn!

Wat ook bijzonder mooi is om hier te noemen: er zijn dit jaar behoorlijk wat enveloppen gevuld met een Gidsengids om na te sturen naar alweer een nieuw lid! Onze afdeling groeit! Alle inspanningen van onze PR-afdeling missen hun uitwerking niet. Konden we, toen ik nog maar net in de redactie zat, nog gemakkelijk met een oplage van 80 boekjes toe, we geven tegenwoordig een minimale drukopdracht van 100 stuks af!

De kritische lezer is het misschien de vorige keer opgevallen dat de druk van de Gidsengids wat afweek van wat we gewoon zijn. De kleuren waren minder mooi en de zwart-wit pagina's hadden niet het contrast wat we normaal altijd hebben. Reden voor de redactie om met Editoo (het bedrijf dat onze Gidsengids drukt) in gesprek te gaan. De oorzaak lag waarschijnlijk in de komst van een nieuwe drukpers. Inmiddels zijn de instellingen van het apparaat aangepast en we hopen dan ook dat deze Gidsengids weer de kwaliteit heeft waar we aan gewend zijn.

We hopen dat iedereen weer met veel plezier de Gidsengids zal doorbladeren, lezen en er vooral heel erg van mag genieten. En, wie weet brengt het inspiratie om zelf ook in de pen te klimmen voor een leuk stukje voor in de volgende Gidsengids.

De redactie wenst de lezers van de Gidsengids gezellige feestdagen en een gelukkig en groen 2020.

Copy voor de volgende Gidsengids mag worden ingestuurd vóór 14 februari 2020

Agenda

Zaterdag 11 januari

IVN Nieuwjaarswandeling
(alleen voor leden, huisgenootleden en donateurs)
Aanvang 14.00 uur
Startpunt: kerkplein in Lonneker
Meer informatie is te vinden op blz. 4 van deze Gidsengids

Donderdag 26 maart

Algemene Ledenvergadering, IVN Enschede
Lokatie NIVON-gebouw
Niet alleen nuttig, ook gezellig.
Noteer deze datum alvast in je agenda!

Zaterdag 13 juni

Slootjesdag IVN Enschede

Excursies

Greetje Koster gaat samen met Lidy Vrijheid de publiekswandelingen coördineren. De volgende wandelingen staan gepland, wijzigingen voorbehouden.

Vrijdag 31 januari

IVN wandeling Amelink

Vrijdag 6 maart

IVN wandeling Noord-Esmarke

Donderdag 26 maart

IVN wandeling Houwbeek

Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede

Schoolactiviteiten

Woensdag 25 maart

Vergadering werkgroep Schoolwandelingen
Start: 9.30 uur
locatie: Lammerinkswönnner, A. Ledeboerpark

Vrijdag 3 april

Voorwandelen Schoolwandelingen Groot Brunink
Start: 9.30 uur
Locatie: Erf Biologisch Melkveebedrijf Bruggert

Weken 6 april - 24 april

Schoolwandelingen basisonderwijs Groot Brunink

Goed nieuws

Een impressie van de wandeling voor blinden en slechtzienden (verslag op pag. 21) werd uitgezonden door RTV OOST op 28 november jl. bij het programma Expeditie Oost. Het filmpje geeft de wandeling en reacties van de deelnemers goed weer, is mooie promotie voor IVN Enschede en de wandeling nodigt uit voor herhaling.

Naast onze IVN site en Facebook, ook te zien op: www.rtvooost.nl/nieuws/320463/Expeditie-Oost-de-natuur-beleven-als-slechtziende-het-IVN-zorgt-ervoor-dat-het-kan

ivn natuur
educatie
Enschede

Stroink/Smalenbroek - Henk Eitink

INDIEN ONBESTELBAAR: REDACTIE GIDSENGIDS
BURGEMEESTER STROINKSTRAAT 375
7547 RH ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

Varenblad

Zaaddozen van de Gladiool

Moederkruid

Hondsdrif - foto's Celia Horst